

汉维双语学习系列丛书

维吾尔语常用句式

130例

李泰和 编著

新疆青少年出版社

ISBN 978-7-5371-5781-0

9 787537 157810 >

定价:20.00 元

汉维双语学习系列丛书

维吾尔语常用句式 130 例

李泰和 编著

新疆青少年出版社

图书在版编目(CIP)数据

维吾尔语常用句式 130 例/李泰和编著. —乌鲁木齐:新疆青少年出版社, 2007.12

ISBN 978-7-5371-5781-0

I.维… II.李… III.维吾尔语(中国少数民族语言)—句法—教材 IV.H215.4

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2007)第 199744 号

汉维双语学习系列丛书

维吾尔语常用句式 130 例

李泰和 编著

新疆青少年出版社出版发行

(乌鲁木齐市胜利路二巷 1 号 邮编:830049)

新疆新华书店经销 新疆新华印刷厂印刷

850×1168 毫米 32 开 11 印张 252 千字

2007 年 12 月第 1 版 2007 年 12 月第 1 次印刷

印数:1—2 000

ISBN 978-7-5371-5781-0 定价:20.00 元

如有印装问题请直接同承印厂调换

内容简介

这是编者继《维吾尔语会话 300 句速成》一书之后,根据广大读者的需求编写的又一本学习维吾尔语的实用读物。书中选编了 130 种维吾尔语常用句式,每个句式以典型例句开路,从维汉两种语言对比入手,对该句式作简明扼要的解读,并通过举一反三的方法,提升运用该句式的感性认识。每个例句均采用维汉对照的方式,以汉语注音、释义。从这本书里,除了可以了解这些常用句式的用法外,还可以学到许多维吾尔语单词和语法知识。本书举例多,解释浅显,比较适合自学维语的汉族成年朋友和大中专学生学习使用,也可作为少数民族朋友学习汉语或中小学双语教师教学的参考读物。

前 言

自从《维吾尔语会话 300 句速成》出版以来,直接或间接地听到不少读者反映的意见,大家对从实用出发,以较短的时间达到速成的方法表示赞同,但对仅仅学到 300 句维语普遍感到不满足。有的读者询问怎样才能进一步提高,希望推荐一些辅导用书;有的读者建议增补一些行业用语;有的读者干脆直接要求再选几百句,出一本“续编”。读者的学习热情使编者万分感动,于是萌发出再编写一本“提高”读物的想法,以便满足读者学习的愿望。今天这个想法终于实现了。

语言是人们交际的工具,学习维吾尔民族语言是为了加强同少数民族同胞的思想交流。作为交际工具之一的维吾尔语,同其他语言一样,表达思想的语句不可胜数,语句的样式也是千变万化的。这正是学了 300 句维语感到不够用的原因之所在。我们学习一种语言,不可能把这种语言中出现过的句子一个一个地都背诵下来。但我们却有可能用较短的时间,基本上掌握这种语言的句子。窍门在哪里呢?那就是学习这种语言的“句式”。

“句式”是什么?句式就是句子的结构格式,它是由语法规律形成的一种具有显著特征的句子结构。句式把不可尽举的、千差万别的句子归纳为数量有限的固定格式。我们通过对句子结构格式的分析、学习,去揭示这种语言的句子规律,便有可能举一反三,触类旁通,迅速无误地掌握这种语言的句式,从而造出更多表达不同内容的句子来。因此,学习句式无疑是学习语言的一条“速成”捷径。对学习来说,关键在于如何研究和认识各种句式,如何轻松地记住尽量多的句式,并准确、恰当地运用这些句式,本书正是为了给学习者提供这方面的帮助而编写的。鉴于本书内容的定位只是解决学习维语的难点,并非从句法的角度去系统地讨论维吾尔句式,所以只将重点锁定在维吾尔较

为特殊的常用句式上,而不涉及常用句式的全部。由于对这些句式的分析采用了维汉语对比的方法,因而对于学习汉语的少数民族朋友来说,本书也是一本实用的参考读物。

本书从语法结构或词的变化组合较为特殊的维语常用句式中选编了130例,每个句式以典型例句开路,从维汉两种语言对比入手,对该句式作简明扼要的解读。为了提升对该句式的感性认识,再进一步列举三个例句,以达到举一反三的目的。每个例句均以汉语注音、释义,同时在每句话的下方对每个词语都分别加了汉字注释。由于维语同汉语在发音上的差别,汉字注音只是参考读音,有些音在汉语中连近似读音也找不到,所以在注音的汉字下面标出了两种符号,“___”表示两字连读,“~~~~~”表示卷舌音。此外,本着碰到什么学习什么的原则,对每个句式涉及到的语法、词汇知识,又以相关链接的形式作补充说明。当然,这样讲解语法会缺乏系统性和条理性。为弥补这一遗憾,在附录中专门列出了“语法搜索”,以便于读者对本书涉及到的语法内容有系统全面的了解,并方便查找。用这种方式编写本书是一种尝试,限于水平和能力,书中会有许多不足和错误之处,敬希读者批评指正。

读过《维吾尔语会话300句速成》的朋友以及那些打算学习或正在学习维语的朋友,如果希望继续深入学习维语达到快速提高的话,《维吾尔语常用句式130例》将是您最好的选择,因为本书就是专为您而打造的。衷心希望这本书对您的学习有所帮助,衷心祝愿您学有所成。

编者

目 录

前 言

句 式

- 1 ش بىلەن تەڭ/..... ش بىلەنلا
—(刚).....就..... (1)
- 2 پىلا
—(刚).....就..... (3)
- 3 ، ئۇندى ،
—(刚).....就..... (6)
- 4 ، دە ،
—.....就..... (9)
- 5 ، لا ، پەقەت
仅(只)..... (12)
- 6 غاندىلا -..... غىلى بولىدۇ .
只有.....才能..... (14)
- 7 ، سىلا ،
只要.....就..... (18)
- 8 مەيلى - سىمۇ
无论(不管、任凭).....都(也)..... (21)
- 9 مەيلى بولسۇن ،
无论(不管、任凭).....都(也、就)..... (24)
- 10 مەيلى ياكى بولسۇن ،
无论(不管).....还是.....都..... (28)
- 11 ، دىن قەتئىينەزەر ،
无论(不管、任凭).....都..... (32)

- 12 قانچە - سا ، شۇنچە
越.....越..... (34)
- 13 - غانسېرى ،
越.....越..... (37)
- 14 بارغانچە
.....越来越..... (41)
- 15 ئۈچۈن
为(为了)..... (44)
- 16 - ماسلىق ئۈچۈن ،/..... - مەسئۇن ئۈچۈن ،
.....以免(免得、省得)..... (47)
- 17 - لىقتىن ،
由于(因为)..... (50)
- 18 - غانلىقى ئۈچۈنلا
由于(因为)..... (54)
- 19 - دىن
由于(因为)..... (57)
- 20 تۈپەيلىدىن ،/..... - سەۋەبىدىن ،
由于(因为)..... (60)
- 21 يۈزىسىدىن ،
为.....起见/因为(由于)..... (62)
- 22 - نىڭ دەستىدىن
由于(因为).....(原因)..... (65)
- 23 - غاچقا ،
因为(由于).....所以..... (67)
- 24 شۇنىڭ ئۈچۈن - كى ،
之所以.....是因为..... (70)
- 25 ئىكەن ،
既然.....就..... (73)
- 26 - غان بولۇپ تۇرۇقلۇق ،
既然.....就..... (76)

- 27 - غاندىن كېيىن ،
既然……就…… (79)
- 28 - غان ھالدا
既然……就…… (81)
- 29 - لائىمەس ، بەلكى - مۇ
不但(不仅)……而且…… (83)
- 30 - لاقالماستىن ، بەلكى - مۇ
不但(不仅)……而且…… (87)
- 31 - لاقالماي ، بەلكى - مۇ
不但(不仅)……而且…… (90)
- 32 - بىر ياقنا تۇرسۇن ، ئەكسىچە
不但不……反而…… (93)
- 33 - مۇ ، تۈگۈل
别说……就连……都……/不但不……而且…… (95)
- 34 - تۇرماق ، - مۇ
别说……就连……都…… (98)
- 35 - سىمۇ ، ئەمما
虽然……但是…… (100)
- 36 - غان بىلەن ،
虽然……但是…… (103)
- 37 - بىپ تۇرۇپ ،
尽管(明明)……却(可是)…… (105)
- 38 - سى ،
如果……的话……就……/假若……那么…… (108)
- 39 - دىكەن ،
如果(要)……就…… (111)
- 40 - غاندا ،
如果(要是)……的话……就…… (113)
- 41 - سائىدى (- سىدى) ،
要是(如果)……的话……就…… (116)

- 42 - غان تەقدىردە ،
如果(假若).....就..... (119)
- 43 - غان تەقدىردىمۇ ، يەنىلا
即使(纵然).....也(还)..... (121)
- 44 - غاندىمۇ ،
即使(纵然).....也..... (123)
- 45 - مۇ - مۇ
既.....又...../也.....也..... (126)
- 46 ، هەم
既(又).....又..... (128)
- 47 ، نە
既不.....也(又)不...../或.....或..... (131)
- 48 ، يا
或许(或).....或许(或)...../要么.....要么..... (133)
- 49 ، خا
.....也好.....也好...../不论是.....还是..... (136)
- 50 ، بىردە
一会儿.....一会儿..... (138)
- 51 بىر تەرەپتىن - سا ، يەنە بىر تەرەپتىن
一边.....一边..... (140)
- 52 ، ئەمەس ، بەلكى
不是(并非).....而是..... (143)
- 53 ، غىچە ،
与其.....不如..... (146)
- 54 - غاندىن كۆرە ،
与其.....不如(宁可)..... (149)
- 55 ، كى ،
宁可(宁愿).....也不..... (151)
- 56 ، كى ،
.....即(就是)..... (153)

- 57 - حۇ
连.....也..... (156)
- 58 - مىغان يەردە ،
连x都(尚且).....还(更)..... (158)
- 59 قانداق - سا ، شۇنداق
.....怎么.....就怎么..... (161)
- 60 قانچىلىك - سا ، شۇنچىلىك
xx多少.....就xx多少 (163)
- 61 ئۇنداق ، مۇنداق
x来.....x去...../.....那么(那样).....这么(这样)..... (165)
- 62 - سا . (- سىچۇ .)
让.....吧 (168)
- 63 - سا - سۇن !
xx就xx吧 (170)
- 64 - غىنى - غان
x就x..... (171)
- 65 - غىچە
.....之前(以前)..... (174)
- 66 - دىن تارتىپ - غىچە
从.....到..... (175)
- 67 تا ھازىرغىچە / تا بۈگۈنگە قەدەر
.....至今(迄今为止)..... (178)
- 68 - نىڭ ئورنىغا - نى
以.....代替..... (181)
- 69 - دىن باشقا ، / - دىن تاشقىرى ،
除.....之外..... (183)
- 70 دېگەن
.....说是(所谓、乃是、叫做)..... (185)
- 71 نېمىدېگەن / نەقەدەر
.....多么(何等)..... (187)

- 72 خۇددى - ىدەك
好像(似乎)..... (189)
- 73 دېگۈدەك
几乎(差不多)..... (191)
- 74 - غا قارىتا ،
对于(对)..... (194)
- 75 - گە بولغان
对(针对)..... (196)
- 76 - گە ئىگە .
 对.....具有..... (198)
- 77 - گە قارىغاندا ،
 同.....相比..... (201)
- 78 - ىدىن
比..... (203)
- 79 بويىچە
 按照(遵照、依照)...../在.....(范围内)..... (205)
- 80 بىلەن بىللە
 和(同).....一起(一道)..... (207)
- 81 بىلەن
跟(与、同、和)..... (210)
- 82 بىلەن
用(以、于)..... (211)
- 83 - غاچ
顺便(捎带)..... (215)
- 84 - غاچ نۇر
先x着..... (217)
- 85 - ىپ باق . / ىپ كۆر .
xx看..... (219)
- 86 - ىپ بولۇپ ، / - ىپ بولۇپ ،
想要(打算)..... (221)

- 87 غان بولۇپ / - ۋاتقان بولۇپ
 假装(装做) (223)
- 88 غىلى تۇردى .
 (开始) 起来 (226)
- 89 غىلى قىل قال / غىلى تاس قال / غىلى ئازقال
 差点(险些、几乎) (228)
- 90 - غىلى دى .
 已经 了 (231)
- 91 - دىن ئىبارەت
 包括(是、等于) (233)
- 92 - سا كېرەك .
 可能(也许、或许、恐怕) (236)
- 93 - ش مۇمكىن .
 可能 (238)
- 94 - غان ئوخشايدۇ . / - دىغان ئوخشايدۇ .
 好像是(似乎) (240)
- 95 - كېرەك . / - ش لازىم .
 必须(应当、要) (242)
- 96 - ش شەرت .
 一定要(必须) (246)
- 97 - ش زۆرۈر .
 是必要的 (248)
- 98 - شقا بولىدۇ / - شقا توغرا كېلىدۇ
 可(可以、能、需要) (250)
- 99 - شىدىن مەقسەت - ش .
 是为了 (252)
- 100 - نىڭ كېرىكى بار . / - نىڭ ھا جىتى يوق .
 不必(不要、不用) / 有必要(需要) (255)
- 101 ئەلۋەتتە ،
 当然 (258)

- 102 ، خالاس .
不过……而已(罢了) (261)
- 103 -سا كاشكى
……也好(罢了) (264)
- 104 -سا بوپتىكەن
……就好了 (267)
- 105 -سا ، ئەجەپ ئەمەس
说不定……/……不足为奇(不足为怪) (269)
- 106 تۇرغان گەپ .
……不免(肯定)…… (271)
- 107 -غا مۇھتاج
……需要…… (273)
- 108 ھەققىدە / توغرىسىدا
关于(对)……/论…… (276)
- 109 ئىمىش / مىش .
据说(似乎)…… (278)
- 110 -كەن - تاڭ
……不知(说不定)…… (280)
- 111 ، جۇمۇ !
要……啊/……是吧! (282)
- 112 -مۇ نېمە ؟
……真(的确)是……吗? (284)
- 113 -مىسۇن يەنە
……可别(可不要)…… (286)
- 114 ، - زە
……,而…… (288)
- 115 -غۇ دەيمەن
……或许(大概)……吧 (291)
- 116 -شېنغۇ ، لېكىن
……x是(倒是)x,但…… (293)

- 117 . بار . -
也许(大概、可能).....吧 (295)
- 118 . بار بول
打算(要)..... (297)
- 119 . بىلەن بول
忙于(只顾)..... (299)
- 120 . - غۇسى بار . / - غۇسى كەل
想要..... (302)
- 121 مام ، - مام
x不x..... (304)
- 122 ل (-) ل ل (-) ل
x啊x..... (308)
- 123 نى دەپ ،
 为了(为)..... (311)
- 124 دەپ ،
 因为(由于).....而..... (313)
- 125 دەپ ، ،
 所谓的...../称之为..... (315)
- 126 . دەپ قارا
认为(当做、以为、认作)..... (317)
- 127 - مەكەن دەپ ،
是不是(是否)..... (320)
- 128 دەپ
一个劲儿地..... (322)
- 129 نېمە دەپ
为什么..... (324)
- 130 . - اى دەپ قالدى
 差不多(快要、几乎)..... (328)
- 附录一:现代维吾尔语字母表 (331)
- 附录二:语法搜索 (332)

1 ش بىلەنلا / - ش بىلەن تەڭ 1

一(刚)……就

■ 例句

□ مۇئەللىم سىنىپقا كىرىش بىلەنلا ، دەرس باشلاندى .

被开始了 课 —……就 进入 (向)教室 老师

(木艾里木/斯尼普喀/可衣里系/比兰拉/代尔斯/巴系朗地)

lǎo shī yī jìn jiào shì jiù kāi shǐ shàng kè le

□ 老师一进教室,就开始上课了。

■ 解读

在维语中 بىلەن 是表示“用、按照”意义的后置词,当它用于称名动名词之后,并在后面缀以语气词 لا 时,便可构成“……ش بىلەنلا……”句式,表示两个动作紧密连续地进行, لا 起到了强调语气的作用;如果将 بىلەن 与表示“同时、等同”意义的词 تەڭ 搭配,并用于称名动名词之后时,便可构成“……ش بىلەن تەڭ……”句式,表示在前一动作结束的同时,后一动作便已进行。这两种句式在汉语中对应的句式都是“一(刚)……就……”。

■ 举一反三

(1) باھار كېلىش بىلەن تەڭ ، گۈللەر ئېچىلدى .

开了 花 同时 与 来 春天

(巴哈尔/开里系/比兰/坦/格于来尔/衣其勒地)

chūn tiān yī lái huā jiù kāi le

(1)春天一来花就开了。